

Т.Ю. Габрієлова (*Інститут економіки та менеджменту Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна*)

І.В. Василенко (*Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна*)

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ДОСТАВКИ СПЕЦІАЛЬНИХ ВАНТАЖІВ

У статті розроблено основні підходи до оцінювання ефективності системи доставки спеціальних вантажів. Проведено порівняння основних видів витрат при перевезенні генеральних і спеціальних вантажів і встановлено, що спеціальні категорії вантажів вимагатимуть значно більших витрат на доставку. Зазначено, що досягнення економічної ефективності системи доставки можливе за повної цілості вантажів або за мінімальних запланованих витрат.

Ключові слова: підхід, доставка, система, ефективність, категорія, витрати, спеціальний вантаж.

Табл. 2. Літ 11.

Т.Ю. Габриэлова (*Институт экономики и менеджмента Национального авиационного университета, г. Киев, Украина*)

И.В. Василенко (*Национальный авиационный университет, г. Киев, Украина*)

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ ДОСТАВКИ СПЕЦИАЛЬНЫХ ГРУЗОВ

В статье разработаны основные подходы к оценке эффективности системы доставки специальных грузов. Проведено сравнение основных видов затрат при перевозке генеральных и специальных грузов и установлено, что специальные категории грузов требуют значительно больших затрат на доставку. Отмечено, что достижение экономической эффективности системы доставки возможно при полной сохранности грузов или при минимальных запланированных потерях.

Ключевые слова: подход, доставка, система, эффективность, категория, расходы, специальный груз.

T.Y. Gabrielova (*Institute of Economics and Management, National Aviation University, Kyiv, Ukraine*)

I.V. Vasylenko (*National Aviation University, Kyiv, Ukraine*)

KEY APPROACHES TO ASSESSING THE EFFICIENCY OF SPECIAL CARGO DELIVERY SYSTEMS

The article develops key approaches to assessment of the efficiency of the special cargo delivery system and carries out the comparison of major types of expenditures at transportation of general and special cargoes. It is determined that special categories of cargoes require considerably higher costs on their delivery. It is noted that achievement of economic efficiency of a delivery system is possible at total safety of cargoes or with minimal losses planned.

Keywords: approach; delivery; system; efficiency; category; costs; special cargo.

Постановка проблеми. Розширення застосування різних хімічних, а також біохімічних технологій у різних галузях економіки зумовило зростання попиту на перевезення хімічних вантажів, біопрепаратів, харчових добавок, які мають короткий термін зберігання та потребують дотримання визначеного температурного режиму. Сегмент перевезень спеціальних вантажів, зокрема швидкопсувних і небезпечних, продовжує залишатися достатньо привабливим для експедиторів. У складі цього сегменту – перевезення харчових добавок, деяких

видів медикаментів, біопрепаратів, матеріалів для приведення клінічних досліджень тощо. Основними замовниками є підприємства харчової й фармацевтичної промисловості, науково-дослідні установи тощо. Економічна привабливість організації доставки таких вантажів для експедиторів – високі тарифи на перевезення та обслуговування вантажів, які можуть бути в декілька разів вищі, ніж для генерального вантажу, відносно невелика маса й габарити вантажу, що може спростити його обробку та перевезення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління ризиками активно вивчалися А.У. Альбековим [1], Є.В. Будріною [11], А.А. Коромисловим [3–6], В.С. Лукинським [11], В.В. Лукинським [7; 8] та іншими. Дисертаційне дослідження А. Альбекова [1] присвячено розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо організації й управління торгівлі засобами виробництва. Наукові праці [7; 8; 11] присвячені, зокрема, і визначенню можливих ризиків при доставці вантажів. Дослідження Є.В. Нагорного [9; 10], Н.Ю. Шраменко [9], В.С. Наумова [10] присвячені вирішенню проблем оцінювання ефективності різних транспортно-технологічних схем. Найбільш ретельно проблеми управління ризиками в процесах перевезення вантажів повітряним транспортом розглядалися А.А. Коромисловим у наукових працях [3–6]. Проте А.А. Коромислов зосередив увагу більше на управлінні ризиками безпосередньо у вантажному комплексі аеропорту з метою зниження дії чинника невідправки вантажу у встановлений термін, що є актуальним більше для високоцінних вантажів і підвищення комерційної привабливості авіаперевізників. При цьому А.А. Коромисловим було запропоновано використання компенсаційного інструменту управління транспортно-комерційними ризиками – диференційованих тарифів залежно від привласненої категорії комерційного вантажу, що забезпечує матеріальну зацікавленість учасників логістичного процесу перевезень у збільшенні обсягу вантажів, що транспортуються, і підвищенні використання вантажопідйомності літаків [3–6].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на всю практичну важливість наукової проблеми підвищення ефективності системи доставки вантажів, залишаються невирішеними її аспекти, які стосуються оцінювання ефективності системи доставки спеціальних категорій вантажів.

Мета дослідження. Формування основних підходів до оцінювання ефективності системи доставки спеціальних категорій вантажів, які б дозволили адекватно оцінити доставки різних категорій спеціальних вантажів.

Основні результати дослідження. Доставку небезпечних і швидкопсувних вантажів ускладнюють: небезпечні властивості (наприклад, інфекційна небезпека, токсичні, окисні та корозійні властивості); необхідність застосування холодоагентів на різних етапах перевізного процесу (такі холодоагенти, як сухий лід, зріджені гази також відносяться до небезпечних вантажів); необхідність застосування спеціальної тари та упаковки (для небезпечних вантажів, швидкопсувних вантажів); короткий термін зберігання, після закінчення якого вантаж втрачає свої властивості та стає непридатним для подальшого використання; чутливість до зміни температури, тиску, впливу світла; обмеження за сумісністю вантажу; необхідність використання спеціальних транспортних засобів і складів.

Наявність таких специфічних властивостей відображається на економічній ефективності системи доставки вантажів. У табл. 1. наведено порівняння основних видів витрат при перевезенні генеральних і спеціальних вантажів.

Таблиця 1. Порівняння основних видів витрат при перевезенні генеральних і спеціальних вантажів, авторська розробка

Види витрат організатора доставки вантажів	Генеральні вантажі	Швидкопсувні та небезпечні вантажі
Витрати на тару й упакування	Порівняно низькі. Звичайна тара й упаковка.	Високі. Потрібна спеціальна тара.
Витрати на забезпечення холодоагентами	Відсутні.	Необхідні в пунктах відправлення, далі – залежно від загального терміну доставки, за необхідності в пунктах сортування, консолидації трансферу, призначення.
Витрати на зберігання	Порівняно низькі. Зберігання на звичайних складах.	Високі. Потрібно зберігання на спеціальних складах.
Витрати на консолидацію	Порівняно низькі. Широка можливість консолидації.	Високі. Консолидація обмежена, іноді взагалі неможлива.
Витрати на магістральне перевезення	Порівняно низькі. Широкий вибір виду транспорту й перевізників. Широкий вибір звичайних транспортних засобів. Звичайні тарифи на генеральний вантаж.	Високі. Обмежений вибір видів транспорту й перевізників. Потрібні спеціальні транспортні засоби з більш високою вартістю фрахту. Підвищені тарифи на вантаж, що перевозиться на спеціальних умовах.
Витрати на термінальну обробку	Порівняно низькі. Звичайні тарифи на термінальну обробку.	Високі. Підвищені тарифи на термінальну обробку. Необхідність застосування спеціальних засобів обробки вантажів.
Витрати на доставку від/до терміналу	Порівняно низькі. Звичайні тарифи. Широкий вибір перевізників.	Високі. Підвищені тарифи. Обмежений вибір перевізників.

Перевезення таких вантажів пов'язано з виникненням різних видів ризиків на будь-яких етапах процесу доставки вантажів, що детально розглянуто Т. Габрієловою в [2]. Наслідки форс-мажорних обставин у даній статті не розглядаються. Недотримання хоча б однієї з умов перевезення може призвести до виникнення ризиків пошкодження або втрати вантажів, створення небезпеки при перевезенні, затримки або припинення перевезення, виникнення додаткових витрат при перевезенні. У табл. 2. наведено види та причини ризиків при перевезенні швидкопсувних і небезпечних вантажів.

Наслідком появи ризиків доставки вантажів можуть бути економічні втрати від пошкодження й псування вантажу. На початку псування вантажу протікання біохімічних процесів у швидкопсувних вантажах прискорюється, тому вся партія вантажу швидко може стати непридатною, а весь процес перевезення – збитковим. Тому навіть за наявності платоспроможного попиту виникають труднощі з пошуком перевізників, експедиторів, логістичних операторів. Досягнення економічної ефективності системи доставки можливе при забезпеченні повної цілості вантажів або за мінімальних запланованих втрат (нормах природних втрат). Для забезпечення економічної ефективності системи доставки спеціальних вантажів, порівняно з генеральними вантажа-

ми, необхідні додаткові витрати та заходи для запобігання або мінімізації ризиків, які виникають на різних етапах перевізного процесу.

Таблиця 2. Види та причини ризиків при перевезенні швидкопсувних і небезпечних вантажів, авторська розробка

Види ризику	Причина
Ризик пошкодження та псування вантажу	Неправильна підготовка вантажу до перевезення, недотримання умов перевезення, технології обробки вантажів, для швидкопсувних вантажів – перевищення часу на виконання окремих операцій
Ризик створення небезпеки при перевезенні	Неправильне планування перевезення, неправильна підготовка вантажу, недотримання технології обробки та зберігання вантажу.
Ризик затримки вантажу	Несвоєчасне виконання сторонами окремих операцій, недотримання формальностей.
Ризик виникнення додаткових витрат на перевезення	Неправильне планування перевезення, неправильний вибір виду транспорту, транспортного засобу, формування вантажних одиниць, необхідність незапланованого обслуговування або зберігання вантажу в процесі перевезення.

Одним із основних заходів запобігання пошкодження вантажу в процесі перевезення та виникнення небезпеки при перевезенні є забезпечення знаходження вантажу у транспортабельному стані впродовж усього часу доставки, з урахуванням резервів часу на непередбачені обставини. Це досягається придбанням більш коштовної тари й упаковки, забезпечення належної кількості холодоагентів, зберіганням у приміщеннях з контрольованим температурним режимом, що потребує певних витрат. На практиці трапляються випадки, коли експедитори або клієнтура з метою зниження витрат використовують дешевшу та менш стійку упаковку, що призводить до псування вантажу ще в процесі перевезення. Тому витрати на забезпечення знаходження вантажу у транспортабельному стані є необхідними, їх не виправдане зниження призводить до втрати вантажу й збитків.

Для запобігання виникнення ризиків затримки вантажу при перевезенні використовують підвищені тарифи на перевезення й обслуговування, експрес-перевезення з гарантованим терміном доставки, пріоритетне обслуговування тощо. Також необхідний постійний моніторинг стану вантажу та контроль загального часу доставки. Для запобігання виникнення ризиків затримки вантажу необхідно встановлення граничних термінів на виконання окремих операцій, а при їх перевищенні – прийняття рішення про припинення процесу доставки, зберігання вантажу та його реалізацію, передачу вантажу іншому перевізникові, зміну маршруту або виду транспорту. Ефективним заходом є також встановлення штрафних санкцій або зниження тарифів на перевезення для запобігання затримки вантажу з вини перевізника або хендлінгового агента. Додаткові витрати на перевезення виникають, як правило, внаслідок неправильного планування перевезення, неправильної підготовки вантажу або позапланових ситуацій. Наявність додаткових витрат не є обов'язковою умовою, але інколи це дозволяє забезпечити цілість вантажів і запобігти виникненню збитків. У цілому, сукупність організаційних та економічних заходів для забезпечення цілості вантажу й гарантованого своєчасного виконання технологічних операцій створює організаційно-економічний механізм перевезень спеціальних вантажів, який забезпечує досягнення економічної ефективності системи доставки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі проведення наукового дослідження було встановлено, що існують чинники, які ускладнюють доставку небезпечних та швидкопсувних вантажів, до яких, зокрема, віднесено: необхідність застосування холодоагентів, спеціальної тари й упаковки, підтримання температурного і часового режиму. Також наведено порівняння витрат при перевезенні генеральних та спеціальних вантажів, з якого стає очевидним, що витрати на доставку спеціальних категорій вантажів є значно вищими за витрати на доставку генеральних вантажів. Для забезпечення економічної ефективності системи доставки спеціальних вантажів, порівняно з генеральними вантажами, необхідні додаткові витрати та заходи для запобігання або мінімізації ризиків, що виникають на різних етапах перевізного процесу. Одним із основних заходів для запобігання пошкодження й виникнення небезпеки при перевезенні вантажів є забезпечення знаходження вантажу у транспортабельному стані, що досягається придбанням більш коштовної тари й упаковки, належною кількістю холодоагентів, дотриманням режимів зберігання тощо. Додаткові витрати, пов'язані з перевезеннями, покриваються за рахунок використання підвищених тарифів на перевезення й обслуговування, експрес-перевезення з гарантованим терміном доставки, пріоритетне обслуговування тощо. Сукупність організаційних та економічних заходів для забезпечення цілості вантажу й гарантованого своєчасного виконання технологічних операцій створює організаційно-економічний механізм перевезень спеціальних вантажів, який забезпечує досягнення економічної ефективності системи доставки.

Подальші наукові дослідження мають стосуватися реалізації організаційно-економічного механізму перевезень спеціальних вантажів та розробки його складових, зокрема, економіко-математичних моделей обслуговування різних категорій спеціальних категорій вантажів.

1. Альбеков А. Логистика торговли средствами производства и рециклинг материальных ресурсов: Дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.06. – СПб., 1999. – 323 с.

2. Габрієлова Т.Ю. Теоретичні основи управління ризиками при доставці спеціальних категорій вантажів авіаційним транспортом // Проблеми та перспективи організації авіаційних перевезень, застосування авіації в галузях економіки і розвитку транспортних систем: Монографія / За заг. ред. Г.М. Юна та С.Л. Литвиненка. – К.: Логос, 2011. – С. 101–112.

3. Коромыслов А.А. Аэропорт как сложная транспортная логистическая система // Логистика и маркетинг транспортного процесса: Межвуз. науч. сборник. – Саратов: СГТУ, 2000. – С. 81–86.

4. Коромыслов А.А. Инновационный менеджмент взаимодействия транспорта в логистической подсистеме «Аэропорт-Город» // Актуальные проблемы экономики и транспорта: Сборник науч. трудов. – Саратов: СГТУ, 2001. – С. 128–130.

5. Коромыслов А.А. Логистические аспекты управления рисками в воздушных грузовых перевозках / А. А. Коромыслов // Логистика бизнес-процессов: Межвуз. науч. сборник. – Саратов: СГТУ, 2003. – С. 94–97.

6. Коромыслов А.А. Управление рисками в логистических процессах грузовых перевозок воздушным транспортом: Автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05. – Саратов, 2005. – 20 с.

7. Лукинский В.В. Актуальные проблемы формирования теории управления запасами: Монография. – СПб.: СПбГИЭУ, 2008. – 200 с.

8. Лукинский В.В. Управление запасами в цепях поставок: оптимальный размер заказа: Монография. – Ставрополь, СевКав ГТУ, 2007. – 96 с.

9. Нагорный Е.В., Шраменко Н.Ю. Багатокритеріальна оцінка міжнародних транспортно-технологічних схем в умовах невизначеності // Автомобильный транспорт. – №26. – Х.: ХНАДУ, 2010. – С. 91–95.

10. Наумов В.С., Назорный Е.В. Логистические функции транспортно-экспедиционных предприятий // Восточноевропейский журнал передовых технологий: Сб. науч. трудов.— 2009.— Вып. 3/5. — С. 32–35.

11. Развитие транспорта и логистики: выявление и оценка синергетических эффектов / Под общ. ред. Е.В. Будриной, В.С. Лукинского. — СПб.: СПбГИЭУ, 2006. — 229 с.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2012.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Маркетинг: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка, д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. — К.: Національна академія управління, 2011. — 632 с. Ціна без доставки — 140 грн.

Має гриф підручника від МОН України.

У підручнику в концентрованому вигляді викладено зміст усіх нормативних дисциплін по спеціальності «Маркетинг». По кожній з дисциплін базового курсу пропонуються контрольні питання, тести, глосарій і література.

Для викладачів, майбутніх бакалаврів і магістрів, аспірантів, маркетологів-практиків, наукових працівників, а також для всіх, хто цікавиться сучасними технологіями маркетингу.

Зміст

Розділ 1. Базовий маркетинг

Розділ 2. Маркетинговий менеджмент

Розділ 3. Маркетингові дослідження

Розділ 4. Товарознавство

Розділ 5. Стандартизація і сертифікація продукції та послуг

Розділ 6. Поведінка споживача

Розділ 7. Логістика

Розділ 8. Маркетингова товарна політика

Розділ 9. Товарна інноваційна політика

Розділ 10. Маркетингова політика розподілу

Розділ 11. Інфраструктура товарного ринку

Розділ 12. Промисловий маркетинг

Розділ 13. Інформаційний маркетинг

Розділ 14. Маркетинг у банку

Розділ 15. Маркетинг послуг

Розділ 16. Інформаційні технології в маркетингу

Розділ 17. Міжнародний маркетинг

Розділ 18. Кон'юнктура світових товарних ринків

Розділ 19. Маркетингова цінова політика

Розділ 20. Маркетингова політика комунікацій

Розділ 21. Рекламний менеджмент

Розділ 22. Стратегічний маркетинг

Розділ 23. Комерційна діяльність посередницьких організацій

Розділ 24. Маркетинг персоналу